

YttrandeDatum
2021-10-18Dnr
KFM-17960-2021Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se**Ersättning till brottsoffer (SOU 2021:64)**

Ju2021/02755

Kronofogdemyndigheten (Kronofogden) välkomnar förslagen att stärka brottsoffers rätt till skadestånd och deras möjlighet att få ut sådan ersättning. Kronofogden delar i huvudsak utredningens bedömningar. Myndigheten tillstyrker förslagen att ersättning enligt 2–4 §§ frihetsberövandelagen ska kunna utmätas för skadestånd på grund av brott, att en underrättelseskyldighet för Justitiekanslern införs samt att fordringar avseende skadestånd på grund av brott ges företräde framför andra oprioriterade fordringar vid utmätning av lön m.m. Vad gäller ikraftträdande bedömer emellertid Kronofogden att det med hänsyn till omfattande it-utveckling är nödvändigt att lagändringen avseende förändrad företrädesordning vid lönemätning senareläggs, förslagsvis till den 10 september 2022.

Kronofogden har enbart synpunkter på förslagen i betänkandet i de delar som rör myndighetens verksamhet. Yttrandet följer betänkandets kapitelindelning

Utvidgad rätt till kränkingsersättning för poliser och andra yrkesgrupper med särskild beredskap (avsnitt 7)

7.5.3 En ny lagregel ska ge fler rätt till kränkingsersättning

Kronofogdens instämmer i bedömningen att anställda hos Kronofogden inte har någon särskild beredskap på att bli angripna och således inte ska kategoriseras som en sådan yrkesgrupp. Myndigheten anser emellertid att bedömningen inte bör begränsas till ”vissa anställda”, så som ordalydelsen anger. Ett förtydligande i denna del kan förhindra framtida tolkningsproblem.

Stärkt rätt till ideell ersättning för efterlevande anhöriga (avsnitt 8)

8.4.4 Vårt förslag om särskild anhörigersättning

Den särskilda anhörigersättningen, som utgör en ny typ av rent ideellt skadestånd och som ska utgå vid sidan av ersättningen för personskada, omfattas inte uttryckligen av utmätningförbudet i 5 kap. 7 § utsökningsbalken. Enligt denna bestämmelse får skadestånd, som tillkommer gäldenären med anledning av personskada, frihetsberövande, falskt åtal, ärekränkning eller annat sådant inte

YttrandeDatum
2021-10-18Dnr
KFM-17960-2021

utmätas. Enligt Kronofogdens bedömning får emellertid den särskilda anhängersättningen anses vara av sådan stark personlig karaktär att den bör omfattas av utmätningsförbudet. Ersättningen bör därför falla in under tolkningsutrymmet med vad som avses med ”annat sådant” i 5 kap. 7 § utsökningsbalken. För att undvika tillämpningssvårigheter bör förtydligas att så avses.

Enligt förslaget ska brottsskadeersättning kunna betalas för särskild anhängersättning. En följdändring föreslås även i 32 § brottsskadelagen, som medför att brottsskadeersättningen blir utmätningsfri. I de fall ersättningen utgår som brottsskadeersättning uppstår således inga tillämpningssvårigheter.

Utvidgade utmätningsmöjligheter till förmån för brottsoffer (avsnitt 9)

9.4.6 Ersättning enligt 2–4 §§ frihetsberövelagen bör kunna utmätas för fordringar som avser skadestånd på grund av brott

Kronofogden tillstyrker förslaget att ersättning enligt 2–4 §§ frihetsberövelagen ska kunna utmätas för fordringar som avser skadestånd på grund av brott.

Gäldenärens försörjningsbehov anses enligt utredningen i tillräcklig grad skyddat genom gällande beneficieregler. Kronofogden anser emellertid att det finns ett behov av att förtydliga på vilket sätt beneficium ska beaktas. I 5 kap. 1 § sjunde punkten utsökningsbalken anges bl.a. att fordran ska undantas från utmätning, i den mån annat inte är föreskrivet och tillgången skäligen fordras för underhåll åt gäldenären till dess inkomst som täcker behovet är att vänta, dock ej utan synnerliga skäl för längre tid än en månad. Bestämmelsen tar inte uttryckligen hänsyn till vilken typ av fordran som avses, utan det avgörande är om fordran skäligen behövs för gäldenärens försörjning. Har gäldenären inte några andra tillgångar eller någon inkomst skulle ersättning enligt 2–4 §§ frihetsberövelagen kunna behövas för hans försörjning. Den skulle därmed kunna anses vara en sådan fordran som ska undantas från utmätning enligt 5 kap. 1 § sjunde punkten utsökningsbalken, oavsett om ersättningen avser ekonomisk eller ideell skada.

I betänkandet synes hänsyn inte ha tagits till konsekvenserna av att myndigheten ska beakta beneficium. Kronofogden ska självmant iaktta att reglerna om beneficium respekteras och myndigheten får då utgå från kända uppgifter eller från vad som kan utredas omgående. Om de närmare förhållandena beträffande gäldenären inte är kända kan en schablon användas för uppskattning av beneficiet. Detta innebär att för exempelvis en ensamstående gäldenär bosatt i Stockholm kan ca 12 000 kronor undantas vid utmätning (5 016 kronor avseende normalbelopp och 6 900 kronor avseende hyra enligt Försäkringskassans föreskrifter). Det finns enligt Kronofogdens bedömning därmed en risk för att den föreslagna lagändringen inte ger den effekt avseende brottsoffers möjligheter att få betalat

YttrandeDatum
2021-10-18Dnr
KFM-17960-2021

som avsetts. Om syftet är att beneficium inte ska beaktas i denna omfattning bör detta förtydligas.

Ett fungerande ersättningssystem (avsnitt 10)**10.1.3 Utbetalningen av ersättningen**

Liksom utredningen konstaterar Kronofogden att även utbetalningen av ersättningen måste fungera på ett effektivt sätt för att ersättningssystemet ska betraktas som tillfredsställande. Svårigheter att som skadeståndsskyldig göra rätt för sig leder inte sällan till att krav om betalning kommer först genom Kronofogden sedan målsäganden ansökt om verkställighet av domen. Detta resulterar i tillkommande kostnader och att den dömde i vissa situationer kan få en betalningsanmärkning. Dessa faktorer kan i sin tur leda till minskad betalningsvilja och fortsatt skuldsättning, vilket i förlängningen är negativt för såväl den enskilda individen och samhället i stort.

Kronofogden bedrev mot bakgrund av ovanstående en försöksverksamhet under 2020 tillsammans med Helsingborgs tingsrätt och Domstolsverket. Under några månaders tid fick den dömde en möjlighet att frivilligt betala in det utdömda skadeståndet till målsäganden genom Kronofogden. Försöksverksamheten syftade till att identifiera vilka författningsändringar och andra förutsättningar som krävs för att på permanent basis kunna ge dömda möjligheter att betala skadeståndet frivilligt. Kronofogden arbetar f.n. med att analysera dessa förutsättningar och ta fram förslag till en möjlighet för den dömde att, genom Kronofogdens försorg, kunna betala skadeståndet utan att behöva kontakta målsäganden.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser (avsnitt 11)**11.2 Ändringarna i utsökningsbalken**

De föreslagna ändringarna i utsökningsbalken medför ett stort behov av utveckling av Kronofogdens verksamhetssystem. Detta gäller särskilt för den ändrade företrädesordningen vid löneutmätning. Sedan tidigare är det beslutat om förändrade regler om förbehållsbelopp vid löneutmätning, vilka träder ikraft den 1 juni 2022. Även denna regeländring innebär ett omfattande behov av it-utveckling. Kronofogden saknar därmed möjlighet att vid samma period genomföra förändringar avseende företrädesordningen. Myndigheten har därför ett behov av att ikraftträdandet avseende reglerna om ändrad företrädesordning i 7 kap. 14 § utsökningsbalken senareläggs, förslagsvis till den 10 september 2022.

YttrandeDatum
2021-10-18Dnr
KFM-17960-2021**Konsekvensbeskrivning (avsnitt 12)****12.2.5 Förslagen om utvidgade utmätningsmöjligheter till förmån för brottsoffer**

Som Kronofogden anfört under avsnitt 9.4.2. behövs ett förtydligande om hur beneficium ska beaktas vid utmätning av ersättning enligt 2–4 §§ frihetsberövandelagen. För det fall beneficium generellt ska lämnas finns anledning att se över beräkningarna avseende statens minskade utgifter.

För att möjliggöra tillgångsundersökning och utmätning av ersättning enligt 2–4 §§ frihetsberövandelagen för skadeståndsmål samt ändrad företrädesordning för skadeståndsmål vid löneutmätning finns behov av utveckling av Kronofogdens verksamhetssystem, utbildning samt uppdatering av intern och extern information. Den sammanlagda kostnaden uppskattas till ca tre miljoner kronor, varav 2,9 miljoner kronor utgör kostnad för it-utveckling. För närmare beräkning av kostnaderna, se bilaga.

Det här beslutet har fattats av rikskronofogde Christina Gellerbrant Hagberg. Verksjurist Liselotte Larsson har föredragit ärendet. I den slutliga handläggningen har även biträdande rikskronofogde Cecilia Hegethorn Mogensen, produktionsdirektör Eva Carlquist, rättschef Ulrika Lindén, utvecklingsdirektör Tomas Höglund, och it-direktör Johan Acharius deltagit. Med stöd av Kronofogdens beslut om åtgärder för att motverka spridning av det nya coronaviruset undertecknas beslutet inte.

Christina Gellerbrant Hagberg

Liselotte Larsson

Datum
2021-10-18Dnr
KFM-17960-21

Kronofogdemyndighetens yttrande SOU 2021:64 Ersättning till brottsoffer, bilaga

Kostnader för Kronofogden

I utredningen har Kronofogden redovisat att myndighetens införandekostnader uppskattats till 1,5 miljoner kronor. Enligt Kronofogdens nya beräkningar uppskattas kostnaden för införandet av lagförslagen till cirka tre miljoner kronor, varav 2,4 miljoner kronor avser utveckling av verksamhetssystem och 500 000 kronor avser utveckling av externa informationssystem. Löpande kostnader för handläggning avseende utredning, utmätning och överklagande av ersättning enligt 2–4 §§ frihetsberövandelagen uppskattas till cirka 120 000 kronor årligen.

Kronofogdens nya beräkningar av kostnader för it-utveckling är högre än det belopp som myndigheten redovisat till utredningen. Skälen till detta är främst att den kostnadsuppskattning som Kronofogden lämnade till utredningen utgick från utredningens preliminära förslag och det var då inte beslutat på vilket sätt företrädesordningen vid löneutmätning skulle föreslås ändras. Vid beredning av remissen, där lagförslaget har konkretiserat, har myndigheten haft större möjlighet att räkna på detaljnivå.

Vid tidigare lämnad beräkning hade hänsyn inte heller tagits till att verksamhetssystemen behöver utvecklas för att kunna genomföra utmätning av ersättning enligt 2–4 §§ frihetsberövandelagen. Anledningen till det är att myndigheten vid det tillfället inte bedömde att det fanns ett behov av utvecklat it-stöd redan i samband med ikraftträdandet. Detta behov identifierades vid beredningen av remissen.

Slutligen beaktades inte kostnaden för de följdändringar som behöver göras med anledning av att fordringar avseende skadestånd på grund av brott kommer att registreras som en särskild måltyp i myndighetens externa informationssystem.

I budgetpropositionen föreslås Kronofogden tilldelas en miljon kronor avseende stärkt rätt till brottsoffer, prop. 2021/22:1, utgiftsområde 3, s. 23.